

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-6

SO‘NGI YILLARDA O‘ZBEKISTONDAGI TASHQI SAVDO AYLANMASI: EKSPORT TAHLILI

Termiz davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti Inson resurslari boshqaruvi
yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Jo‘rayeva Muxlisa

Annotasiya. Rivojlanish sari jadal harakat qilayotgan Mamlakatimizda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar o‘z natijasini ko‘rsatib, jahon mamlakatlari bilan savdo aloqalarini yo‘lga qo‘ymoqda. Ayniqsa, bugungi kunda eksport salohiyatini oshirish va tadbirkorlikni rivojlantirish nuqtai nazardan qabul qilinayotgan qonunlar mahalliy bozor tadbirkorlarini jahon bozorida faoliyat almashinishiga turtki beradi. Shuningdek davlat eksportini jadallashtirish va milliy mahsulotlarni uzoq o‘lkalargacha kirgizib borish asosiy maqsad va ustuvorlik hisoblanadi.

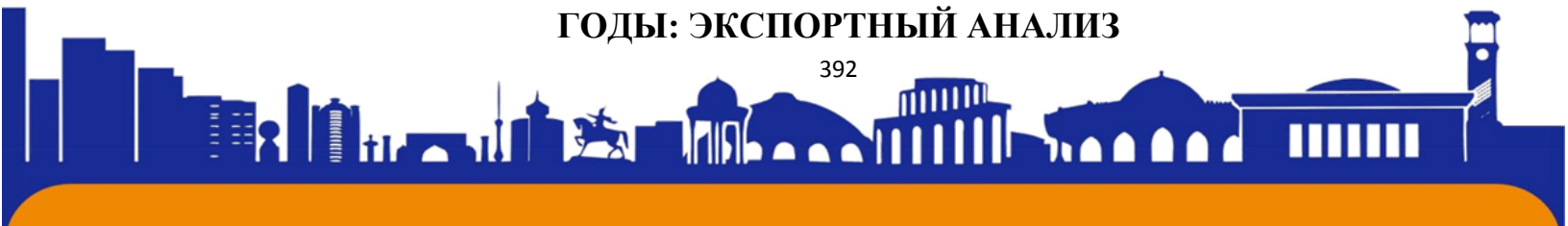
Kalit so‘zlar: Tashqi savdo aylanmasi, Eksport, Import, oziq-ovqat mahsulotlarini ko‘paytirish, chatishtirish texnologiyasi, Rivojlangan top-5 davlatlar bilan aloqa, kimyo sanoatini rivojlantirish, sertifikatlash.

FOREIGN TRADE TURNOVER IN UZBEKISTAN IN RECENT YEARS: EXPORT ANALYSIS

Abstract. The economic reforms carried out in our country, which is rapidly moving towards development, are showing their results and establishing trade relations with the countries of the world. Especially, the laws adopted today in terms of increasing the export potential and development of entrepreneurship encourage local market entrepreneurs to exchange their activities in the world market. Also, the main goal and priority is to accelerate state exports and import national products to distant countries.

Key words: Foreign trade turnover, Export, Import, breeding of food products, breeding technology, communication with the top-5 developed countries, development of the chemical industry, certification.

ВНЕШНЕТОРГОВЫЙ ОБОРОТ УЗБЕКИСТАНА ЗА ПОСЛЕДНИЕ ГОДЫ: ЭКСПОРТНЫЙ АНАЛИЗ

Абстрактный. Экономические реформы, проводимые в нашей стране, стремительно идущей по пути развития, показывают свои результаты и налаживают торговые отношения со странами мира. В частности, принятые сегодня законы в части повышения экспортного потенциала и развития предпринимательства стимулируют предпринимателей местного рынка обменивать свою деятельность на мировом рынке. Также главной целью и приоритетом является ускорение государственного экспорта и импорта национальной продукции в дальние страны.

Ключевые слова: Внешнеторговый оборот, Экспорт, Импорт, селекция пищевой продукции, технология селекции, связь с пятеркой развитых стран, развитие химической промышленности, сертификация.

Serquyosh O‘zbekistonimiz yetarlicha issiqlik energiyasiga ega bo‘lib, quyoshli mintaqa hisoblanadi. Shu sababli yurtimizda tez pishar mahsulotlar bir muncha ko‘p qismni tashkil etadi. Tez pishar mahsulotlar: meva, sabzavotlar va poliz ekinlari. Va ularni yetishtiruvchi tabiat manbalari quyosh issiqligi va suv ta‘minoti yetarlicha. Ushbu mahsulotlar tugamaydigan eksport manbalarimiz desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Chunki ushbu mahsulotlarni qancha ishlab chiqarsak shunchalik ko‘payaveradi. Ushbu jarayonni jadallashtirish uchun bizga birinchi navbatda ishchi kuchi va yetarlicha mablag‘ kerak. Shunda hozirgi eksport ko‘rsatkichlarini bir muncha oshirish imkoniyatiga ega bo‘lamiz.

Respublikamizda eksportni rag‘batlantirish borasidagi chora tadbirlar o‘z samarasini ko‘rsatmoqda. Keyingi bosqichda Respublikamizdagi eksport hajmi 2023-yil holatini tahlil qilamiz. O‘zbekistonda eng ko‘p import qilingan oziq ovqatlar:

2023-yilda sabzavot va mevalar savdosi 1,76 mln tonnaga (+1,1 foiz), qiymat jihatidan esa 1,18 mlrd dollarga (+3,3 foiz) oshdi. Meva-sabzavot eksportining asosiy bozorlari Rossiya (37 foiz), Pokiston (16,7 foiz), Xitoy (12,3 foiz) va Qozog‘iston (10,3 foiz) bo‘ldi.

Donli ekinlar va undan tayyorlangan mahsulotlar eksporti 478,8 mln dollargacha (+34,4 foiz), qahva, choy, kakao eksporti hajmi 27,6 mln dollargacha (+12,1 foiz), ichimliklar 60,1 mln dollargacha (+35,3 foiz), neft va neft mahsulotlari 333 mln dollargacha (2 baravar), noorganik kimyoviy moddalar 497,5 mln dollargacha (+22,6 foiz), cho‘yan va po‘lat — 185,9 mln dollargacha (+11,3 foiz), metall buyumlar 130,2

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-6

mln dollargacha (+11,9 foiz), charm mahsulotlari eksporti esa 41,3 mln dollargacha (+17 foiz) oshdi.

O'zbekistonga 2023 yilda 133,5 ming tonna banan import qilingan. Bu – 2022 yilda o'rnatilgan rekord ko'rsatkichdan 6,7 ming tonna yoki 5 foizga kam.

Statistika agentligining dastlabki ma'lumotlariga ko'ra, o'tgan yili import qilingan 133,5 mln tonna bananning umumiy qiymati 95,1 mln dollar bo'lgan.

Importning 97,4 foizi Ekvador hissasiga to'g'ri kelmoqda.

Shuni ham ta'kidlash lozimki,

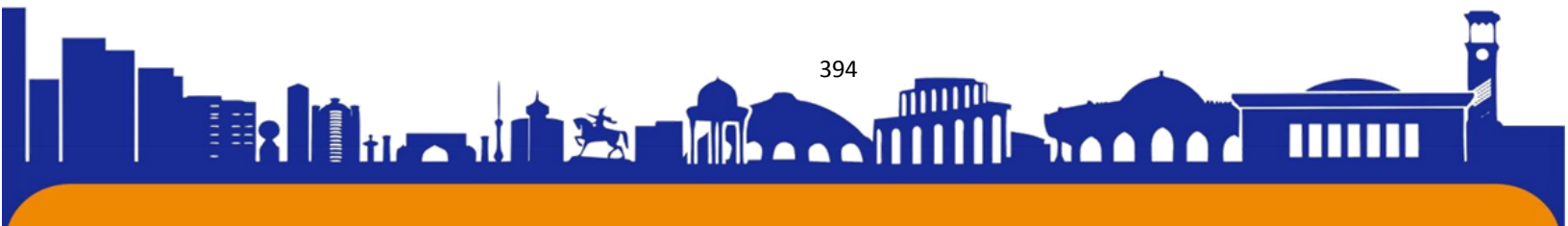
Prezident farmoni bilan, O'zbekistonning oziq-ovqat xavfsizligi va sog'lom ovqatlanishni ta'minlashning 2030 yilgacha mo'ljallangan strategiyasi tasdiqlandi.

Oziq-ovqat mahsulotini eksport qiluvchilarga moliyaviy resurslar ajratiladi

Oziq-ovqat xavfsizligi va sog'lom ovqatlanishni ta'minlash hamda aholining barcha qatlamlari sog'lom va faol hayot kechirishi uchun tabiiy, moliyaviy va moddiy resurslardan foydalanishning samarali iqtisodiy va ekologik boshqaruv tizimlarini joriy qilish Strategiyaning ustuvor yo'nalishlaridan biri etib belgilandi.

2025 yil yakunigacha oziq-ovqat xavfsizligi va iste'moli sohasida salohiyatni barqaror rivojlantirish, xavf-xatarlarni aniqlash, baholash, boshqarish va monitoringini yuritish hamda xavf-xatarlar to'g'risida erta xabardor qilishni tashkil etish maqsadida yaxlit idoralararo Milliy axborot platformasi ishlab chiqiladi.

2025 yil 1 martgacha qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari hamda ularning bozordagi narx-navolari to'g'risidagi doimiy, ishonchli va aniq ma'lumotlar bilan ta'minlaydigan «Elektron agrosanoat bozori» axborot tizimi ishga tushiriladi va Milliy axborot platformasi bilan integratsiyasi qilinadi.

Tashqi savdo aylanmasi

2023- y.: 14 779,7 +11,9 %

(2022- y.: 13 209,4)

Saldo

2023- y.: -3 401,9 (2022- y.: -1 521,9)

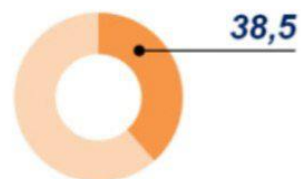

Eksport

2023- y.: 5 688,9 -2,6 %

(2022- y.: 5 843,7)

TSAdagi ulushi, %da

Import

2023- y.: 9 090,8 +23,4 %

(2022- y.: 7 365,6)

Biz yuqoridagi jadvalda ko'rishimiz mumkinki, 2022-yil Tashqi savdo aylanmasi 13 209,4 mlnni tashkil etgan bo'lsa, 2023- yil esa 14 779,7 mlnni ko'rsatmoqda. Bu esa foiz hisobida qaraydigan bo'lsak +11.9% 2023-yildagi o'sish tafavvutini ko'rsatmoqda. Shuningdek 2023-yil Eksportning tashqi savdodagi ulushi 38,5%, Import ulushi esa 61,5% ni ko'rsatmoqda. Ushbu ko'rsatkich orqali shuni anglashimiz mumkinki, O'zbekiston Respublikasida import hajmi eksport hajmidan ancha yuqori.

2023-yilda O'zbekiston bilan tashqi savdoda eng yuqori ulushga ega bo'lgan top-5 MDH davlatlari

(mln dollarda, umumiy hajmdan foizi)

Endigi bosqichda 2023-yilda O'zbekiston bilan tashqi savdoda eng yuqori ulushga ega bo'lgan top-5 MDH davlatlarini tahlil qilamiz.

O'zbekiston bilan eng ko'p tashqi savdoni amalga oshirgan Rossiya bo'lib, umumiy tashqi savdo aylanmasi 9 883,8 mln dollarni tashkil etadi. Bunda eksport va import ko'rsatkichlari eksport 3 307,6 mln, import esa 3 026,4 mlanni tashkil etmoqda.

Ikkinchi o'rinni esa Qozog'iston davlati qayd etdi. Bunda umumiy tashqi savdo aylanmasi 4 398,9 mln bo'lsa, eksport 1 372,5 mln import esa 3 026,4 mlanni ko'rsatmoqda.

Top-5 MDH davlatlarida uchinchi o'rinni Turkmaniston davlati egallagan. Bunda umumiy tashqi savdo aylanmasi 1 094,4 mln bo'lib, eksport 171,2 mln, import esa 321,9mlanni ko'rsatmoqda.

To'rtinchi o'rinda Qirg'iziston davlati. Umumiy tashqi savdo aylanmasi 953,4 mln bo'lib, eksport 631,5 mln, import esa 321,9 mln. Va oxirgi davlatimiz Tojikiston

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-6

davlati bo'lib umumiy tashqi savdo aylanmasi 756,8 mln. Bunda eksport 605,0 import esa 151,8mln ko'rsatdi

Endilikda asosiy e'tiborni eksport salohiyatini oshirishga qaratamiz. Biz o'zimizda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarni eng uzoqdagi chet el davlatlariga ham olib chiqish yo'llaridan kengroq foydalanishimiz kerak. Bizda dengiz orqali savdo qilishi imkoniyati yo'q. Buning uchun biz Afg'oniston Pokiston orqali dengizga chiqishimiz mumkin ammo o'rtadagi masofa 5 000 dan yuqori bo'lganligi sababli, mahsulotlar sifatiga jiddiy ta'sir qiladi.

Eksport hajmini oshirishning yana bir yo'li sifatida, mahsulotlarimizning tarkibini bizga arzonga tushadigan mahsulotlardan foydalanishimiz kerak. Arzon deyilganda yaroqsiz yoki sifatsiz mahsulotlar emas balki arzon ishlab chiqarish omillarini talab qiladigan mahsulotlar orqali ishlab chiqarishimiz kerak va uni chet elga yo'naltirishimiz ma'qul bo'ladi. Albatta bu yerda davlatimiz tadbirkorlariga ishlab chiqarish yo'llarini sifatli va tezlashtiruvchi zamonaviy texnologiyalar kerak bladi. Ushbu texnologiyalarni qayerdan olishimiz mumkin degan savolga esa, albatta uni bizga tajriba xo'jaliklari, inkvatrlar, biznes markazlari va boshqa har hil ta'lim yoki inavatsion markazlarda tasdiqlangan yani himoyadan o'tgan texnologiyalarni bozorga yetkazish maqul hisoblanadi. Albatta bu yerda talim va ishlab chiqarishni bir biriga bog'lash muhim o'rinni egallaydi. Ushbu jarayonni jadallashtirish esa samaradorlikni olib keladi. Shuningdek biz kimyo va biologiya sohasidagi mutaxassislarni ko'paytirishimiz kerak. Ular esa bizga yangi mahsulot turlarinini, ertapishar, inson sog'lig'iga foydali bo'lgan mahsulotlarni chatishtirish orqali yangi navni hosil qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu orqali biz yangi sifatli mahsulotni hamma uchun qiziqarli bo'lgan tarzda Jahon bozoriga yo'naltirishimiz mumkin.

XULOSA.

Mahsulotlarni eksport qilishda uning yaroqlilik muddatiga e'tiborni qaratamiz. Xulosa o'rnida aytish mumkinki bugungi kunda eksport qilinayotgan mahsulotlarni sifat darajasi asosiy jarayoni tashkil etadi. Ammo mahsulotlarni sertifikatlashtirish tizimiga yetarlicha e'tibor berilmayabdi. Nima uchun deyilganda, sertifikatlashtirish yani yaroqlilik muddati qancha uzoq bo'lsa o'shanda biz mahsulotni uzoq horij davlatlariga ham olib chiqishimiz mumkin bo'ladi.

Asosiy tashabbus: Sertifikatlashtirish tizimini bizning mamlakatimizda ham joriy qilish yani byurosini ochgan maqul. Yani bizning sertifikatlashtirish tizimimiz

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-6

bilan umumlashtirish maqul deb o‘ylayman. Shunda mahsulotlar sifatli tarzda savdo maydonlarida istemolga chiqadi va ekspert hajmi bundan ikki uch barobarga oshadi deb o‘ylayman.

• **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI**

1. O‘zbekiston respublikasi statistika agentligi.
2. Invexi.org sayti
3. Sputniknews_uz

